

Potenciál CR a ekologické hledisko rozvoje CR

- 1. Pojetí potenciálu CR**
- 2. Členění systému CR**
- 3. Členění potenciálu CR**
- 4. Metodický postup při stanovování hodnot a typů potenciálu CR**
  - 4.1 Intenzitní stupně potenciálu aktivit CR**
  - 4.2 Charakteristické situace pro zařazování obcí do intenzitních stupňů potenciálů jednotlivých aktivit CR**
  - 4.3 Vyjádření diferencované významnosti dílčích složek potenciálu CR a jejich intenzitních stupňů**
  - 4.4 Konstrukce hodnot potenciálu CR**
  - 4.5 Intenzitní zóny potenciálu CR**
- 5. Typy potenciálu CR**
- 6. Praktická využitelnost hodnocení potenciálu CR**

1. POJETÍ POTENCIÁLU CESTOVNÍHO RUCHU

1. Potenciál CR je pro potřeby tohoto úkolu chápán jako **formalizovaný výsledek zhodnocení** co možná komplexního okruhu územních podmínek a předpokladů pro další možný rozvoj CR. Územní podmínky a předpoklady CR vytvářejí složitý multidisciplinární systém.
2. Podmínkou pro zkoumání tohoto systému je jeho **zjednodušení a rozčlenění** na relativně přirozené segmenty, např. cykloturistika, kulturně poznávací turistika, kongresová turistika apod.
3. Celkový potenciál se tak **skládá z dílčích, „odvětvových“ potenciálů**, tj. možností, které v území existují pro provozování konkrétních aktivit CR.

Kategorie dílčích potenciálů cestovního ruchu se vyskytují ve třech hlavních formách:

- a) jako **vhodnost krajiny** pro určitou aktivitu cestovního ruchu (z logiky věci vyplývá, že jde o takové aktivity, jejichž provádění je v rozhodující míře vázáno na přírodní prostředí); příklady: vhodnost krajiny pro cykloturistiku, pro zimní sporty, pro horolezectví apod.,
- b) jako **určitá relativně fixní danost**, která v obci existuje a je atraktivní pro návštěvníky; příklady: kulturně historické památky a soubory, muzea a skanzeny apod.;
- c) jako **kulturní, sportovní a jiné** akce, které jsou v obcích pořádány a navštěvují je účastníci (diváci) odjinud.

Stupeň rigidnosti a časové neměnnosti potenciálu cestovního ruchu klesá od bodu a) k bodu c).

Přírodní podmínky (charakteristiky krajiny, vyjádřené kategorií selektivní vhodnosti) jsou relativně neměnné.

Nepříliš snadno se též vytvářejí v obcích **nové** „kamenné“ **atraktivity cestovního ruchu** (v zásadě to však jde, viz např. zřizování skanzenů).

Naopak poměrně snadno se dá **ovlivnit potenciál cestovního ruchu obce** tím, že se zde začnou pořádat různé akce a zajistí se jejich širší publicita.

Na tomto místě je nutno ovšem též zdůraznit, že žádný formalizovaný model nemůže postihnout potenciál cestovního ruchu obcí v jeho naprosté úplnosti.

Některé **autentické místní podmínky pro cestovní ruch, význam mající jevy, vztahy a charakteristiky, stojí pod možným rozlišovacím prahem hodnocených geografických, krajinně-přírodních, kulturně památkových a jiných územních systémů pro území obcí, nehmotně a neměřitelně např. působí genius loci určitých míst.**

Nelze však pominout ani **lidský faktor**, tj. iniciativu vlastních tvůrců a provozovatelů zařízení a produktů s přímou i nepřímou vazbou na cestovní ruch.

V některých případech může být potenciálová podmíněnost některých aktivit cestovního ruchu dokonce **úplně překonána**.

Podobně např. budování aquaparků ve městech může zásadně **modifikovat** charakteristiky vhodnosti krajiny pro rekreaci u vody jako dílčího potenciálu cestovního ruchu.

2. ČLENĚNÍ SYSTÉMU CESTOVNÍHO RUCHU

V různých pracích věnujících se cestovnímu ruchu je používáno různé názvosloví i vymezení aktivit (druhů, složek, forem) cestovního ruchu.

Členění systému cestovního ruchu je důležité, protože, z něho vychází i členění potenciálu cestovního ruchu.

V této práci jsme přijali následující koncepci:

- a) **Aktivity cestovního ruchu** skladebně vstupují do dvou subsystémů, přírodního a kulturního. **Přírodní subsystém** zahrnuje aktivity založené na aktivní turistice, rekreaci, poznávání přírody nebo takové, které přírodu využívají jako prostředí pro specializované sportovní činnosti. **Kulturní subsystém** zahrnuje aktivity vyjádřené cestami za kulturním poznáním či za zábavnými i jinými akcemi.
- b) **Zvláštní postavení** na hranici obou subsystémů zaujímá **lázeňství**. Podle našeho názoru v něm však převažuje lidská kultivační nadstavba přírodního lázeňského základu, proto tuto aktivitu CR řadíme do kulturního subsystému CR.

c) Úplný výčet aktivit cestovního ruchu v rámci přírodního subsystému:

- cesty za přírodními pozoruhodnostmi,
- cesty s účelem provádět pěší turistiku,
- cesty s účelem provádět cykloturistiku,
- cesty s účelem provádět sjezdové zimní sporty (lyžování, snowboarding aj.),
- cesty s účelem provádět lyžařskou turistiku,
- cesty za rekreací u vody,
- cesty za rekreací typu lesy/hory,
- cesty s účelem rekreace na farmách a pronajatých chalupách (venkovská turistika),
- cesty s účelem provádět vodní turistiku,
- cesty s účelem provádět horolezectví,
- cesty s účelem provádět závěsné létání,
- cesty s účelem provádět sportovní myslivost,
- cesty s účelem provádět sportovní rybolov,
- cesty za organizovaným pozorováním zvířat.

d) Úplný výčet aktivit cestovního ruchu v rámci kulturního subsystému:

- cesty za poznáváním kulturně historických památek a souborů,
- cesty do skanzenů a muzeí,
- cesty do lázeňských míst (všeobecně),
- cesty na kongresy a konference,
- cesty na kulturní akce,
- cesty na sportovní akce,
- cesty na církevní akce,
- cesty na veletrhy a tematické trhy,
- cesty za nákupem místních produktů,
- cesty občanů SRN a Rakouska za příhraničními nákupními a zábavními zařízeními v České rep.

3. ČLENĚNÍ POTENCIÁLU CESTOVNÍHO RUCHU

V souladu s výše uvedenou strukturou cestovního ruchu členíme potenciál cestovního ruchu takto:

- ☛ potenciál přírodního subsystému cestovního ruchu;**
- ☛ potenciál kulturního subsystému cestovního ruchu.**

Potenciál přírodního subsystému cestovního ruchu

Popis	Zkratka
přírodní pozoruhodnosti	PP
vhodnost krajiny pro pěší turistiku	PT
vhodnost krajiny pro cykloturistiku	CT
vhodnost krajiny pro sjezdové zimní sporty	ZS
vhodnost krajiny pro lyžařskou turistiku	LT
vhodnost krajiny pro rekreaci u vody	RV
vhodnost krajiny pro rekreaci typu lesy/hory	RHL
vhodnost krajiny pro venkovskou turistiku	VT
vhodnost krajiny pro vodní turistiku	VoT
vhodnost krajiny pro horolezectví	H
vhodnost krajiny pro závěsné létání	ZL
vhodnost krajiny pro sportovní myslivost	My
vhodnost krajiny pro sportovní rybolov	Ry
vhodnost krajiny pro pozorování vodních ptáků	VP

Potenciál kulturního subsystému cestovního ruchu

Popis	Zkratka
kulturně historické památky a soubory	KHP
skanzeny a muzea	SM
lázeňská funkce	L
kongresy a konference	KK
kulturní akce	KA
sportovní akce	SA
církevní akce	CA
veletrhy a tematické trhy	Ve
místní produkty	MP
možnost příhraničních nákupních a zábavních činností (příhraniční specifika)	PS

4. METODICKÝ POSTUP PŘI STANOVOVÁNÍ HODNOT A TYPŮ POTENCIÁLU CESTOVNÍHO RUCHU

4.1 INTENZITNÍ STUPNĚ POTENCIÁLU AKTIVIT CESTOVNÍHO RUCHU

Rozvojové podmínky a předpoklady v rámci jednotlivých aktivit cestovního ruchu jsou přirozeně někde vyšší, někde nižší, někde neexistují vůbec.

V posledním případě jde o nulový intenzitní stupeň potenciálu. Pro ostatní (kladné) případy zavádíme tři intenzitní stupně potenciálu cestovního ruchu:

- stupeň 1** – potenciál je v základní úrovni, tj. příslušná skutečnost je v konkrétním prostoru registrovatelná,
- stupeň 2** – potenciál je ve zvýšené úrovni, tj. příslušná skutečnost vykazuje v konkrétním prostoru již dosti významný stav,
- stupeň 3** – potenciál je ve vysoké úrovni, tj. příslušná skutečnost dosahuje v konkrétním prostoru velmi významného stavu.

Pouze u některých složek (jmenovitě: vhodnost krajiny pro horolezectví, pro závěsné létání, pro sportovní myslivost, pro rybolov a pro pozorování vodních ptáků) je rozlišen pouze jediný stupeň existujícího potenciálu. Příslušná charakteristika buď na území obce je nebo není.

**4.2 CHARAKTERISTICKÉ SITUACE
PRO ZAŘAZOVÁNÍ OBCÍ
DO INTENZITNÍCH STUPŇŮ
POTENCIÁLŮ JEDNOTLIVÝCH AKTIVIT
CESTOVNÍHO RUCHU**

Přírodní pozoruhodnosti

Stupeň 1 - Výskyt jednotlivých atraktivních přírodních výtvorů, zejména skalních formací (skály, viklany apod.) i většího krajinného měřítka (např. krajina s nápadnými kužely bývalých sopek). Zařazeno 76 obcí (1,2%).

Stupeň 2 - Přírodní výtvoři jsou ve srovnání se stupněm 1 větší a významnější, mají širší publicitu v průvodcích i turistických mapách. Nejméně do této kategorie jsou řazeny krasové povrchové i podzemní jevy. Zařazeno 54 obcí (0,9%).

Stupeň 3 - Obce, na jejichž území se nacházejí celostátně a mezinárodně proslulé přírodní výtvoři, které často tvoří jediný důvod návštěvy oblasti (pískovcová skalní města, kaňony, jeskyně, propasti, rezervace s naučnými chodníky apod.). Zařazeno 18 obcí (0,3%).

Vhodnost krajiny pro pěší turistiku

Stupeň 1 - Mírně členitá pahorkatinná až vrchovinná krajina protékaná vodotečemi, se střídáním celků lesů se zemědělskými plochami, rozmanitý terén a vhodné mimosilniční trasy využitelné pěšími turisty. Zařazeno 1245 obcí (20,0%).

Stupeň 2 - Krajina s větší reliéfovou členitostí, vyšší nadmořskou výškou, přibývá podílu lesů, objevují se louky a pastviny. V některých oblastech byla do tohoto stupně zařazena i rovinatá území díky své krajinné estetice. Zařazeno 2380 obcí (38,1%).

Stupeň 3 - Převážně horská a podhorská krajina se souvislými lesy a ext. zemědělstvím s četnými tur. stezkami, vyhlídkami, rozhlednami a drobným rozptýleným, osídlením. Zařazeno 830 obcí (13,3%).

Vhodnost krajiny pro cykloturistiku

Stupeň 1 - Rovinatá až pahorkatinná krajina v monotónně zemědělských oblastech bez výraznějšího ekologického poškození, s malým podílem lesů a kompaktními sídly, s vhodnými vedlejšími silnicemi a polními cestami. Zařazeno 977 obcí (15,6%).

Stupeň 2 - Rovinatá až pahorkatinná krajina v oblastech, s více lesy a vodotečí, či vodních ploch, př. výše položené krajiny odpovídající vrchovinám, které mají charakter rozevřených údolí a širokých hřbetů. Zařazeno 3291 obcí (52,7%).

Stupeň 3 - Území s větším podílem lesů, nízkou hustotou osídlení a vysokou krajinnou estetikou, často i náhorní plošiny hor. Zařazeno 1927 obcí (30,9%).

Vhodnost krajiny pro sjezdové zimní sporty

Stupeň 1- Terén je částečně vhodný pro provozování sjezdových zimních sportů. Nadmořské výšky se pohybují nad 500 m. Do této kategorie jsou zařazeny i oblasti s nižšími nadmořskými výškami, v případě dobrých klimatických podmínek, dostatečné sněhové pokrývky a v případě vhodných svahových poměrů, které dovolují využití k zimním sportům. Území se nachází vesměs v mírně teplé klimatické oblasti. Zařazeno 1031 obcí (16,5%).

Stupeň 2 - Poměrně vhodný terén k provozování zimních sportů. Nadmořské výšky se pohybují průměrně okolo 800 m. Svažitostní i klimatické podmínky jsou vhodné pro provozování zimních sportů i pro náročnější lyžaře. Území se nachází většinou v chladné a méně často v mírně teplé klimatické oblasti, avšak pouze v jejích nejchladnějších zónách. Zařazeno 204 obcí (3,3%).

Stupeň 3 - Území s náročnými lyžařskými terény ve výrazně členitém terénu. Nadmořské výšky se pohybují nad 800, okolo 1000 m i výše. Oblasti patří do chladných klimatických oblastí s vhodnými teplotními i srážkovými poměry a dobou trvání sněhové pokrývky. Zařazeno 64 obcí (1,0%).

Vhodnost krajiny pro lyžařskou turistiku

Stupeň 1 - Terén je částečně vhodný pro provozování lyžařské turistiky. Výšky se pohybují okolo 500 m. Do této kategorie jsou zařazeny i oblasti s nižšími nadmořskými výškami, v případě dobrých klimatických podmínek, dostatečné sněhové pokrývky a dostatečnou přírodní atraktivitou oblasti. Území se nachází většinou v mírně teplé klimatické oblasti. Zařazeno 1131 obcí (18,1%).

Stupeň 2 - Poměrně vhodný terén k provozování lyžařské turistiky, přírodně atraktivní prostředí, vhodné klimatické podmínky s dostatečnou a dostatečně dlouhou sněhovou pokrývkou. Území se nachází většinou v chladné a méně často v mírně teplé klimatické oblasti, avšak pouze v jejích nejchladnějších zónách. Nadmořské výšky se pohybují průměrně okolo 500-800 m; nadmořská výška však nehraje pro zařazení do oblasti zásadní roli. Zařazeno 926 obcí (14,8%).

Stupeň 3 - Území vysoké přírodní hodnoty a atraktivity. Patří do chladných klimatických oblastí s vhodnými teplotními i srážkovými poměry, dostatečnou dobou trvání sněhové pokrývky, výjimečně v mírně teplé klimatické oblasti, avšak pouze v jejích nejchladnějších zónách. Jsou sem zařazovány oblasti s méně členitým povrchem, které splňují výše uvedené podmínky. Takovéto oblasti jsou využívány k lyžařské turistice plošně a jsou protkány sítí cest.

Na druhé straně jsou do této skupiny zařazovány i oblasti s vysokou členitostí povrchu, které však vytvářejí možnosti souvislých hřebenových nebo údolních cest s odpovídajícím vhodným převýšením. Zařazeno 318 obcí (5,1%).

Vhodnost krajiny pro rekreaci u vody

Stupeň 1 - Přírodní menší nebo větší vodní plochy nadmístního významu, kde je k rekreaci z objektivních důvodů využitelná pouze malá část. Ubytovací kapacity většinou chybí, neboť vodní plocha slouží zejména k rekreaci obyvatel z okolí. Ostatní doprovodné služby jsou většinou rozvinuté jen minimálně. Zařazeno 409 obcí (6,6%).

Stupeň 2 - Do této skupiny jsou zařazeny lokality regionálního, ale částečně i nadregionálního významu. Jedná se zejména o větší vodní plochy rybníků a přehradní nádrže střední velikosti. Vesměs jsou k dispozici ubytovací kapacity a další obslužné zázemí. Zařazeno 92 obcí (1,5%).

Stupeň 3 - Byl použit pro vodní plochy velkého rozsahu, zejména se jedná o velké přehradní nádrže. Jejich využití k rekreaci je celorepublikového významu a často přitahuje i zahraniční klientelu. Zařazeno 18 obcí (0,3%).

Vhodnost krajiny pro rekreaci typu lesy/hory

Stupeň 1 - Pahorkatinná, výjimečně i nížinná rovinná krajina se zvýšeným podílem lesů a nejvýše průměrnou hustotou obyvatelstva a osídlení. Do tohoto stupně jsou řazeny i některé výše položené a členitější oblasti, ale v poloze blízké velkým městským střediskům osídlení. Zařazeno 1100 obcí (17,6%).

Stupeň 2 - Převážně oblasti v nadmořských výškách 500-800 m, rázem reliéfu odpovídající vrchovinám, s celostátně výrazně nadprůměrným podílem lesů, s drobným, částečně i rozptýleným osídlením a malou hustotou zalidnění. Do tohoto stupně byly zařazeny i oblasti horského rázu s určitou ekologickou zátěží (Krušné hory). Zařazeno 734 obcí (11,8%).

Stupeň 3 - Typický areál horských krajin se souvislými lesy a nejlepšími možnostmi rekreačního využití, vesměs území s nadmořskou výškou nad 900 m. Zařazeno 338 obcí (5,4%).

Vhodnost krajiny pro venkovskou turistiku

Stupeň 1 - Sídla vesnického charakteru v rovinaté, či mírně zvlněné zemědělské krajině, průměrně nebo podprůměrně osídlené s menším podílem lesů, vodních ploch a turisticky značených cest (většina našich rovin a pahorkatin).
Zařazeno 1854 obcí (29,7%).

Stupeň 2 - Obce s venkovskými sídly v členitější krajině charakteru vrchovin s vyšším podílem lesů, vodních ploch a turisticky značených cest. Zařazeno 2976 obcí (47,7%).

Stupeň 3 - Venkovská sídla často rozptýleného charakteru v členité podhorské a horské krajině s vysokým podílem lesů a travních porostů, dostatek možností pro turistiku. Výjimečně i mimořádně atraktivní krajina nižších poloh (pískovcová skalní města, Lednicko – valtický areál, některé lokality jihočeských rybníčních pánví apod.).
Zařazeno 753 obcí (12,1%).

Vhodnost krajiny pro vodní turistiku

Stupeň 1 - Území obcí, které jsou situovány při vodních tocích, klasifikovaných v pramenu (a) jako vhodné pro vodní turistiku, méně využívané. Zařazeno 229 obcí (3,7%).

Stupeň 2 - Území obcí, které jsou situovány při části řek klasifikovaných v pramenu (a) jako vhodné pro vodní turistiku, využívané. Do této skupiny byly zařazeny i obce podél souvislejších tras výletní lodní dopravy. Zařazeno 136 obcí (2,2%).

Stupeň 3 - Tento stupeň je vyhrazen pro území ležící při březích vodácky nejpopulárnějších řek v ČR (vesměs v českých krajích). Zařazeno 94 obcí (1,5%).

Vhodnost krajiny pro horolezectví

Stupeň 1 (jediný) - Výskyt skal umožňujících horolezecké výstupy nebo alespoň výcvik, zejména pískovcová skalní města Českého ráje, Kokořínska, Labských pískovců apod. Zařazeno 371 obcí (5,9%).

Vhodnost krajiny pro závěsné létání

Stupeň 1 (jediný) - Prameny a podklady hodnocení:

(a) turistické mapy;

(b) Česká republika. Atlas pro volný čas. Čedok a Kartografie Praha, 2001.

Konfigurace terénu vhodná pro starty rogallových křídel a pro paragliding. Jedná se zejména o poměrně prudké, málo zalesněné osamělé vrchy či jiné prudké svahy spadající nikoliv do údolí, ale roviny nebo širší kotliny.

V potenciálním letovém a přistávacím prostoru by neměly být větší vodní plochy, větší sídla, lesy, dálnice a silnice I. třídy, dálkové vedení VVN. Zařazeno 839 obcí (13,4%).

Vhodnost krajiny pro sportovní myslivost

Stupeň 1 (jediný)

Výskyt mysliveckých revírů vydávajících turistická lovecká povolení. Na základě ústní informace z příslušného odboru Ministerstva zemědělství vydává dnes tato povolení velké množství mysliveckých sdružení, takže je není možno evidovat. Proto byla tato možnost uvedena v každé obci s výjimkou silně urbanizované a intenzivně zemědělské krajiny s minimem rozptýlené zeleně. Zařazeno 5037 obcí (80,7%).

Vhodnost krajiny pro sportovní rybolov

Stupeň 1 (jediný)

Výskyt rybářských revírů se zájmem o turistické rybářské lístky. Vzhledem k tomu, že vášniví rybáři navštěvují pro úlovek i kraje jinak zcela neturistické, byly na základě dostupných rybářských map do této kategorie řazeny všechny pstruhové a mimopstruhové revíry Českého a Moravského rybářského svazu i dalších organizací a soukromých vlastníků. U krajů, kde tyto mapy k dispozici nebyly byla vhodnost pro sportovní rybářství usuzována dle průměrného průtoku (šířky) příslušného vodního toku dle mapy. Zařazeno 3457 obcí (55,4%).

Vhodnost krajiny pro pozorování vodních ptáků

Stupeň 1 (jediný)

Lokality s možností sezónního pozorování ptáků při páření či hnízdění zajímavé z hlediska vzácnosti druhu či většího množství. Jedná se ve většině případů o břehové prostory velkých rybníků či vodních toků, výjimečně též některé jiné ornitologické lokality ve stepních lesních, horských i jiných lokalitách. Zařazeno 308 obcí (4,9%).

Kulturně historické památky a soubory

Stupeň 1 - Do této skupiny jsou zařazeny obce, v nichž byly vyhlášeny vesnické památkové zóny a dále obce, jejichž solitérní kulturně památkové objekty obdobně klasifikuje pramen a). Zařazeno 764 obcí (12,2%).

Stupeň 2 - Obce s městskými památkovými zónami a obce, v nichž existují vesnické památkové rezervace. Zařazeno 301 obcí (4,8%).

Stupeň 3 - Skupinu tvoří městské památkové rezervace a obce, na jejichž území se nachází památka UNESCO nebo národní kulturní památka. U solitérních objektů se vycházelo z obdobného zařazení v pramenu a). Zařazeno 46 obcí (0,7%).

Skanzeny a muzea

Stupeň 1 - Obce, v nichž existují skanzeny a muzea s regionálním a místním významem. Zařazeno 265 obcí (4,2%).

Stupeň 2 - Obce se skanzeny a muzei s nadregionálním významem. Zařazeno 112 obcí (1,8%).

Stupeň 3 - Obce se skanzeny a muzei s celostátním a mezinárodním významem. Zařazeno 23 obcí (0,4%).

Lázeňská funkce

Stupeň 1 - Minimálně všechny obce, které jsou oficiálně klasifikovány jako lázeňské. Zařazeno 18 obcí (0,3%).

Stupeň 2 - Lázeňské obce se střední kapacitou specializovaných zdravotnických zařízení a se zřetelným fyziognomickým utvářením lázeňské čtvrti. Zařazeno 13 obcí (0,2%).

Stupeň 3 - Lázeňská města s významným postavením v léčebném procesu (více než 30 tis. pacientů za rok) a s velmi výraznou fyziognomií; jsou zároveň vysoce atraktivními cíli kulturní a společenské turistiky. Zařazeno 6 obcí (0,1%).

Kongresy a konference

Stupeň 1 - Obce, v nichž se relativně často konají valné hromady a konference regionálního a místního významu. Zařazeno 80 obcí (1,3%).

Stupeň 2 - Obce, v nichž se relativně často konají konference a kongresy celostátního a nadregionálního významu. Zařazeno 48 obcí (0,8%).

Stupeň 3 - Obce, v nichž se relativně často konají nejvýznamnější kongresy, konference a sympozia (celostátního i mezinárodního významu). Zařazeno 22 obcí (0,4%).

Kulturní akce

Stupeň 1 - Obce s meziročně pravidelným konáním kulturních akcí, slavností apod. regionálního a místního významu. Zařazeno 487 obcí (7,8%).

Stupeň 2 - Obce s meziročně pravidelným konáním festivalů, slavností a jiných akcí převážně s nadregionálním a celostátním významem. Zařazeno 208 obcí (3,3%).

Stupeň 3 - Obce, v nichž se konají nejvýznamnější festivaly, přehlídky, slavnosti apod. s celostátním a mezinárodním významem. Zahrnuta jsou i místa nejnavštěvovanějších letních divadelních představení. Zařazeno 47 obcí (0,8%).

Sportovní akce

Stupeň 1 - Obce, v nichž se nejméně v roční periodicitě konají sportovní závody a jiné akce regionálního a místního významu. Nebyly uvažovány (ani v následujících stupních) cesty fanoušků na pravidelné ligové zápasy fotbalových, hokejových a jiných týmů. Zařazeno 297 obcí (4,8%).

Stupeň 2 - Obce, v nichž sportovní akce mají větší význam a delší tradici. Zařazeno 141 obcí (2,3%).

Stupeň 3 - Obce se sportovními závody a akcemi s celostátní a mezinárodní publicitou a s nejdelší tradicí. Zařazeno 23 obcí (0,4%).

Církevní akce

Stupeň 1 - Minimálně všechna církevní poutní místa, která jsou takto speciálně vymezena v pramenech (a) a (b).
Zařazeno 234 obcí (3,7%).

Stupeň 2 - Církevní poutní místa vyššího významu (více poutí do roka, více poutníků). Zařazeno 69 obcí (1,1%).

Stupeň 3 - Církevní poutní místa nejvyššího významu.
Zařazeno 8 obcí (0,1%).

Veletrhy a tematické trhy

Stupeň 1 - Obce, v nichž se s nejméně roční periodicitou konají trhy, jarmarky a podobné akce regionálního a místního významu. Zařazeno 67 obcí (1,1%).

Stupeň 2 - Trhy a jiné akce jsou více zaměřené na výstavnictví a obvykle bývají spojeny s kulturními akcemi. Zařazeno 45 obcí (0,8%).

Stupeň 3 - Obce s nejvýznamnějšími veletrhy a výstavami, důležitými i v mezinárodním kontextu. Zařazeno 14 obcí (0,2%).

Místní produkty

Stupeň 1 - Obce s nadmístně známou výrobou a prodejem řemeslných a tradičních potravinářských produktů. Zařazeno 164 obcí (2,6%).

Stupeň 2 - Výroba v obci vyráběných produktů (keramika, víno, proutěné zboží, tradiční pečivo aj.) je široce známá a jejich prodej vytváří turistickou atraktivitu v regionálním měřítku. Zařazeno 77 obcí (1,2%).

Stupeň 3 - Obce s celostátně nejznámějšími a turisticky atraktivními produkty a příslušnou infrastrukturou (např. rázovité vinné sklepy). Zařazeno 22 obcí (0,4%).

Příhraniční specifika

Stupeň 1 - Gradient kupní síly německé a rakouské měny oproti české měně vede k častým cestám občanů SRN a Rakouska do českého příhraničí za zábavou a za běžnými nákupy a službami. Potenciální ekonomický (daňově zprostředkovaný) přínos této turistiky se týká všech obcí v pásu do cca 10-15 km od státní hranice, v případě měst i dále. Zařazeno 372 obcí (6,0%).

Stupeň 2 - Do této skupiny jsou zařazeny obce ležící na silnicích I. a II. třídy vedoucích k hraničním přechodům, vzdáleným cca 7-15 km. Podmínky pro nákupní a zábavné cesty Němců a Rakušanů jsou tu zvýšeny. Zařazeno 70 obcí (1,1%).

Stupeň 3 - Tento stupeň zahrnuje obce přímo při silničních hraničních přechodech nebo města v těsné blízkosti přechodů. Zařazeno 63 obcí (1,0%).

4.3 VYJÁDŘENÍ DIFERENCOVANÉ VÝZNAMNOSTI DÍLČÍCH SLOŽEK POTENCIÁLU CESTOVNÍHO RUCHU A JEJICH INTENZITNÍCH STUPŇŮ

Různé dílčí složky potenciálu cestovního ruchu nemají ve skladbě celkového potenciálu stejný význam.

Některý aspekt je pro většinu turistů důležitější (např. vhodnost krajiny pro sjezdové zimní sporty, či existence kulturně historických památek a souborů, aj.), jiný méně důležitý (např. vhodnost krajiny pro horolezectví).

Tuto skutečnost respektuje a zohledňuje váhové hodnocení pomocí bodové metody.

Určitý stanovený počet bodů je zároveň přiřazen každému vykázanému intenzitnímu stupni každého dílčího potenciálu cestovního ruchu.

Váhové hodnocení tak:

- umožňuje vzájemné rozlišení významu dílčích složek potenciálu CR v navzájem odpovídajících intenzitních stupních,
- umožňuje rozlišení významu dílčích složek potenciálu CR s ohledem na jejich dosažené intenzitní stupně,
- přiměřeně respektuje dvě odlišné skupiny dílčích potenciálů CR lišící se strmostí růstu významu pro CR podle dosaženého intenzitního stupně:
  - a) **progresivně rostoucí** (např. u kulturně historických památek a souborů je intenzitní stupeň 3 – nejvýznamnější lokality – nepochybně více než třikrát důležitější pro CR než stupeň 1),
  - b) **kontinuálně rostoucí** (týká se např. významu obce pro CR při různé vhodnosti místní krajiny pro pěší turistiku).

Váhové počty bodů byly získány metodou expertního odhadu, který individuálně provedli všichni řešitelé úkolu.

Expertní odhad se snažil přihlídnout k obecnému významovému postavení příslušné aktivity v systému cestovního ruchu, dále k současným trendům preferujícím určité aktivity, a rámcově i k předpokládaným počtům osob zapojujícím se do cestovního ruchu s cílem provozovat příslušnou aktivitu.

Výsledné bodové číslo je aritmetickým a částečně zaokrouhleným průměrem výsledků od všech řešitelů úkolu, když byla předtím vyloučena vždy nejvyšší a nejnižší hodnota vzniklého rozpětí.

Váhové počty bodů jsou uvedeny v následující tabulce:

Dílčí složka potenciálu CR 1

Popis	Počet bodů pro intenzitní stupeň		
	1	2	3
Přírodní pozoruhodnosti	10	20	45
Vhodnost krajiny pro pěší turistiku	5	10	15
Vhodnost krajiny pro cyklistiku	10	15	20
Vhodnost krajiny pro sezóně zimní sporty	7	15	30
Vhodnost krajiny pro lyžařskou turistiku	3	7	10
Vhodnost krajiny pro rekreaci u vody	10	20	40
Vhodnost krajiny pro rekreaci typu lesy/hory	7	13	20
Vhodnost krajiny pro venkovskou turistiku	3	7	10
Vhodnost krajiny pro vodní turistiku	3	7	15
Vhodnost krajiny pro horolezectví	2	-	-
Vhodnost krajiny pro závesné létání	2	-	-
Vhodnost krajiny pro sportovní myslivost	2	-	-
Vhodnost krajiny pro sportovní rybařství	2	-	-
Vhodnost krajiny pro pozorování vodních ptáků	1	-	-

Dílčí složka potenciálu CR 2

Popis	Počet bodů pro intenzitní stupeň		
	1	2	3
Přírodní pozoruhodnosti	10	20	45
Vhodnost krajiny pro pěší turistiku	5	10	15
Vhodnost krajiny pro cyklistiku	10	15	20
Vhodnost krajiny pro sjezdové zimní sporty	7	15	30
Vhodnost krajiny pro lyžařskou turistiku	3	7	10
Vhodnost krajiny pro rekreaci u vody	10	20	40
Vhodnost krajiny pro rekreaci typu lesy/hory	7	13	20
Vhodnost krajiny pro venkovskou turistiku	3	7	10
Vhodnost krajiny pro vodní turistiku	3	7	15
Vhodnost krajiny pro horolezectví	2	-	-
Vhodnost krajiny pro závažné létání	2	-	-
Vhodnost krajiny pro sportovní myslivost	2	-	-
Vhodnost krajiny pro sportovní rybařství	2	-	-
Vhodnost krajiny pro pozorování vodních ptáků	1	-	-

4.4 KONSTRUKCE HODNOT POTENCIÁLU CESTOVNÍHO RUCHU

Váhové body jsou vlastním vyjadřovacím nástrojem pro formalizovanou veličinu potenciálu cestovního ruchu. Hodnota celkového potenciálu se rovná součtu bodů za jednotlivé položky (aktivity), které jsou vykázány pro území dané obce a v daném intenzitním stupni.

Stejným způsobem je získána hodnota potenciálu přírodního a kulturního subsystému cestovního ruchu.

4.5 INTENZITNÍ ZÓNY POTENCIÁLU CESTOVNÍHO RUCHU

Intenzitní zóny jsou tvořeny obcemi s určitými stupni rozmezí hodnot celkového potenciálu a potenciálu obou subsystémů cestovního ruchu.

1. Intenzitní zóny celkového potenciálu cestovního ruchu:

Bez potenciálu

Bodová hodnota: 0.

Tuto zónu tvoří hlavně vojenské újezdy, naprosto výjimečně i jiné obce.

Statistika: 7 obcí (0,1%), z toho 5 obcí jsou vojenské újezdy.

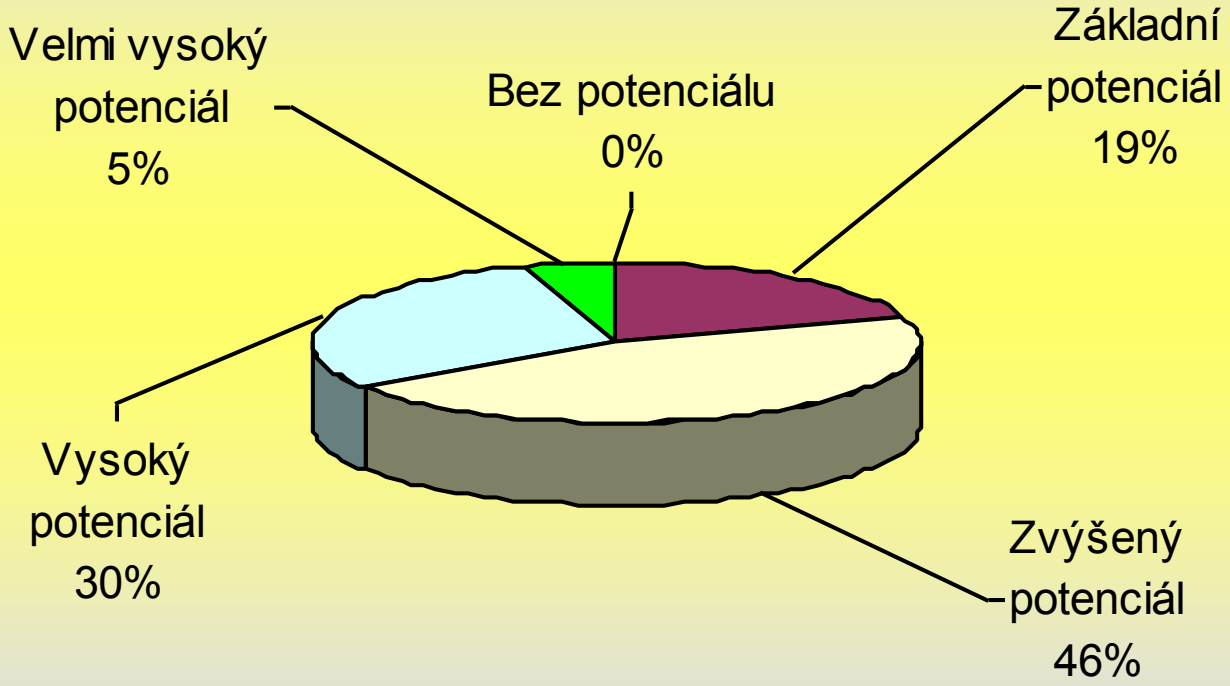
Zóna základního potenciálu

Bodová hodnota: 1-25.

Zpravidla je zastoupen jen jeden subsystém.

Statistika: 1198 obcí (19,2%).

INTENZITNÍ ZÓNY POTENCIÁLU CR PODLE PODÍLU Z POČTU OBCÍ

Zóna zvýšeného potenciálu

Bodová hodnota: 26-50.

Bud' oba subsystemy jsou v základní úrovni nebo jen jeden ve zvýšené úrovni.

Statistika: 2848 obcí (45,6%).

Zóna vysokého potenciálu

Bodová hodnota: 51-100.

Bud' jsou oba subsystemy ve zvýšené úrovni nebo jen jeden ve vysoké úrovni.

Statistika: 1869 obcí (29,9%).

Zóna velmi vysokého potenciálu

Bodová hodnota: 101-200.

Obvykle jsou oba subsystemy ve vysoké úrovni, popř. při asymetrické skladbě jeden ve velmi vysoké úrovni.

Statistika: 300 obcí (4,8%).

Zóna výjimečného potenciálu

Bodová hodnota: 201 a více.

Většinou jde o města s mimořádnou úrovní kulturního systému cestovního ruchu, doplňovanou částečně i přírodním systémem.

Statistika: 22 obcí (0,3%).

2. Intenzitní zóny potenciálu přírodního subsystému cestovního ruchu

Bez potenciálu

Bodová hodnota: 0.

Kromě vojenských újezdů jen několik obcí v severočeské hnědouhelné pánvi.

Statistika: 12 obcí (0,2%).

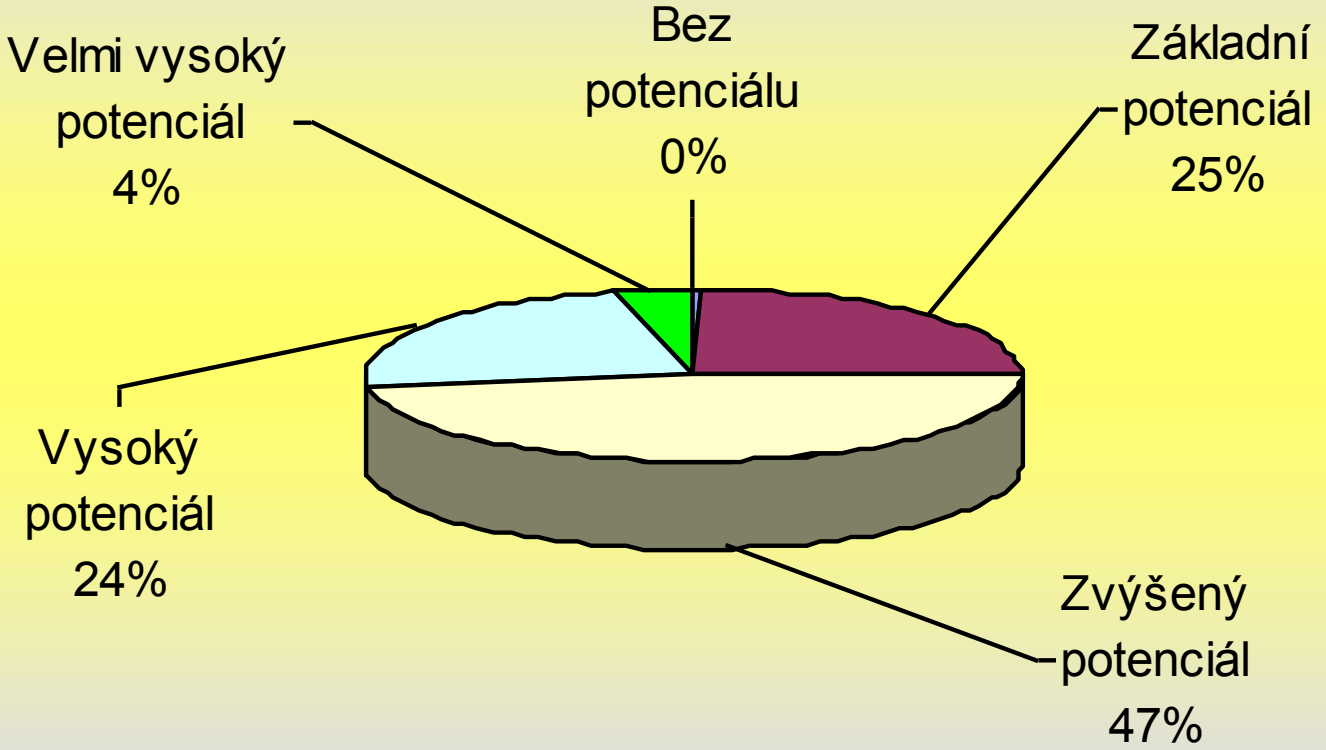
Zóna základního potenciálu

Bodová hodnota: 1-25.

Jde o obce s podmínkami jen pro 1-2 aktivity cestovního ruchu.

Statistika: 1530 obcí (24,5%).

INTENZITNÍ ZÓNY POTENCIÁLU PŘÍRODNÍHO SUBSYSTÉMU CESTOVNÍHO RUCHU

Zóna zvýšeného potenciálu

Bodová hodnota: 26-50.

Obvykle je již zastoupena aktivně turistická i rekreační složka.

Statistika: 2998 obcí (48,0%).

Zóna vysokého potenciálu

Bodová hodnota: 51-80.

Tyto obce jsou již velmi vhodným prostředím pro turistiku i rekreaci.

Statistika: 1468 obcí (23,5%).

Zóna velmi vysokého potenciálu

Bodová hodnota: 81 a více.

Nejkvalitnější rozvojové předpoklady.

Statistika: 236 obcí (3,8%).

3. Intenzitní zóny potenciálu kulturního subsystému cestovního ruchu

Bez potenciálu

Bodová hodnota: 0.

Na rozdíl od plošně zastoupených podmínek v přírodním subsystému jsou atraktivita kulturního subsystému cestovního ruchu prostorově mnohem selektivnější, dvě třetiny obcí ČR stojí mimo jejich dosah.

Statistika: 4146 obcí (66,4%).

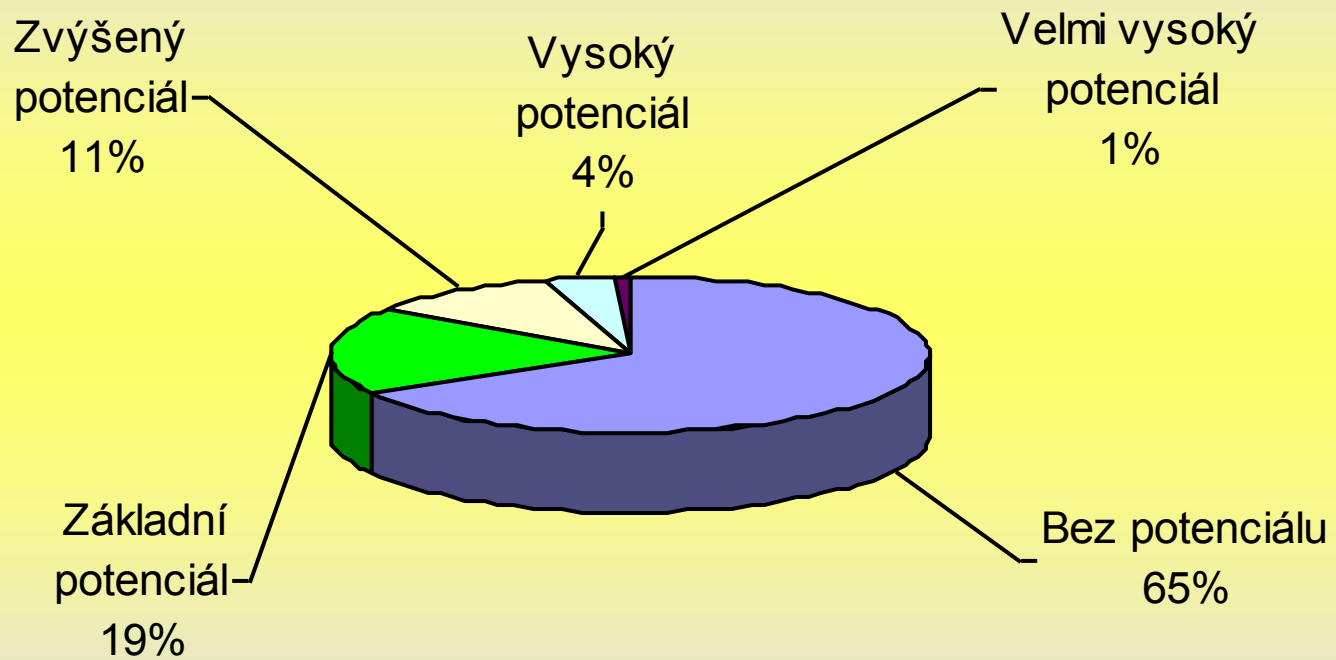
Zóna základního potenciálu

Bodová hodnota: 1-10.

Nejnižší úroveň subsystémového potenciálu zaznamenává obvykle asi 1-3 nenulové dílčí položky.

Statistika: 1154 obcí (18,5%).

INTENZITNÍ ZÓNY POTENCIÁLU KULTURNÍHO SUBSYSTÉMU CESTOVNÍHO RUCHU

Zóna zvýšeného potenciálu

Bodová hodnota: 11-40.

Obvykle je některá ze složek vyvinuta zřetelně výše než ostatní.

Statistika: 667 obcí (10,7%).

Zóna vysokého potenciálu

Bodová hodnota: 41-100.

Většinou jde již o obce s vyhledávanými „kamennými“ atributy i pořádanými akcemi.

Statistika: 222 obcí (3,5%).

Zóna velmi vysokého potenciálu

Bodová hodnota: 81 a více.

Nejkvalitnější rozvojové předpoklady kulturně orientovaného cestovního ruchu.

Statistika: 55 obcí (0,9%).

5. TYPY POTENCIÁLU CESTOVNÍHO RUCHU

V potenciálovém přístupu má strukturní typologizace menší význam než při hodnocení současného stavu cestovního ruchu v regionech. Např. důležitým poznatkem Analýzy a zhodnocení úrovně řízení cestovního ruchu je to, do kterého typu cestovního ruchu se zkoumané obce samy začleňují.

Potenciálový pohled musí být nutně širší – i v obcích, které by se samy zařadily jen do určitého typu (současného) cestovního ruchu, existují většinou, byť ne tak viditelně, též možnosti v jiných aktivitách cestovního ruchu, pro které má území v zásadě podmínky a předpoklady a které zatím čekají na možné uplatnění.

Ve struktuře podílů příspěvku obou subsystémů a jednotlivých aktivit (v bodovém vyjádření) na výstavbě potenciálu cestovního ruchu lze objevit určité charakteristické rysy a z nich odvodit **typové skupiny potenciálu cestovního ruchu**.

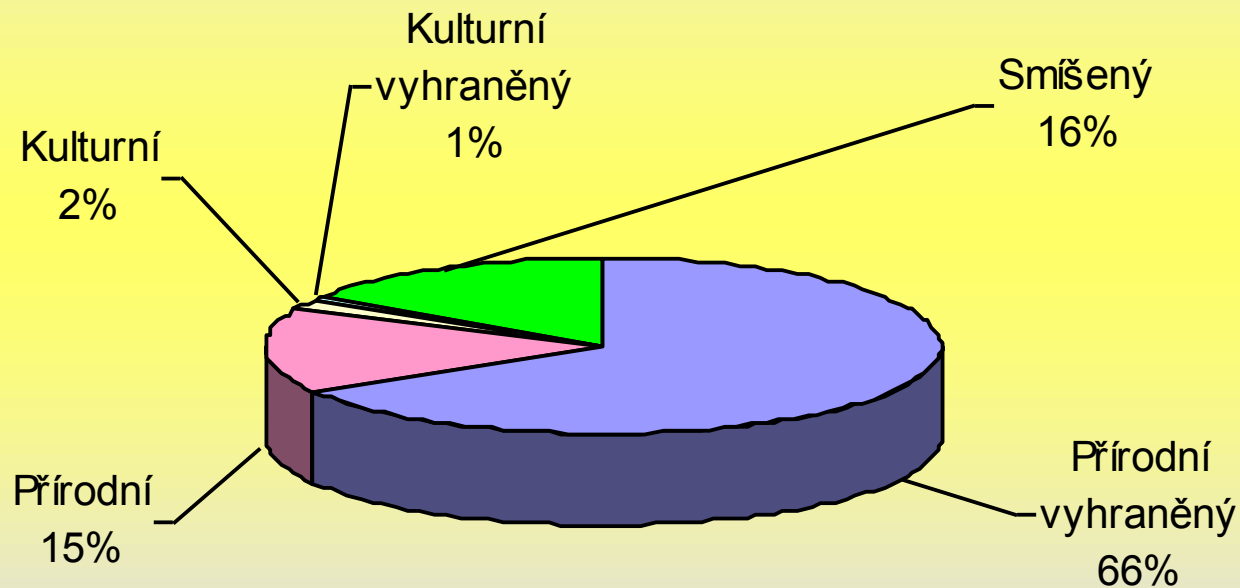
Typy potenciálu cestovního ruchu vymezujeme ve dvou úrovních:

jako typy v rámci celkového potenciálu, které jsou dány podílem zastoupení přírodního a kulturního subsystému (každá obec je pouze v jediném typu);

jako typy v rámci přírodního a kulturního subsystému potenciálu cestovního ruchu, které jsou dány podílem zastoupení potenciálů příslušejících aktivit (každá obec je v rámci obou subsystémů vždy pouze v jediném typu).

A) *TYPOLOGIZACE CELKOVÉHO POTENCIÁLU CESTOVNÍHO RUCHU*

TYPOLOGIZACE CELKOVÉHO POTENCIÁLU CESTOVNÍHO RUCHU

Typ přírodní vyhraněný

Do typu patří obce, v jejichž potenciálu CR mají 100% zastoupení aktivity přírodního subsystému. Statistika: 4139 obcí (66,3%).

Typ přírodní

V obcích příslušejících do tohoto typu soustřeďuje přírodní subsystém 80,0 až 99,9% bodové hodnoty potenciálu CR. Statistika: 960 obcí (15,4%).

Typ kulturní

V obcích tohoto typu představuje podíl kulturního subsystému na potenciálu CR hodnotu 60,0 až 79,9%. Statistika: 141 obcí (2,2%).

Typ kulturní vyhraněný

Typ je složen z obcí, jejichž potenciál CR je složen nejméně z 80,0% z příspěvku kulturního subsystému. Statistika: 30 obcí (0,5%).

Typ smíšený

Ostatní obce s nenulovou hodnotou celkového potenciálu CR. Statistika: 967 obcí (15,5%).

B) TYPOLOGIZACE PŘÍRODNÍHO SUBSYSTÉMU POTENCIÁLU CR

Typ cykloturistiky

Typ tvoří obce, u nichž dílčí potenciál **vhodnost pro cykloturistiku** tvoří nejméně 50,1% hodnoty přírodního subsystému potenciálu cestovního ruchu.

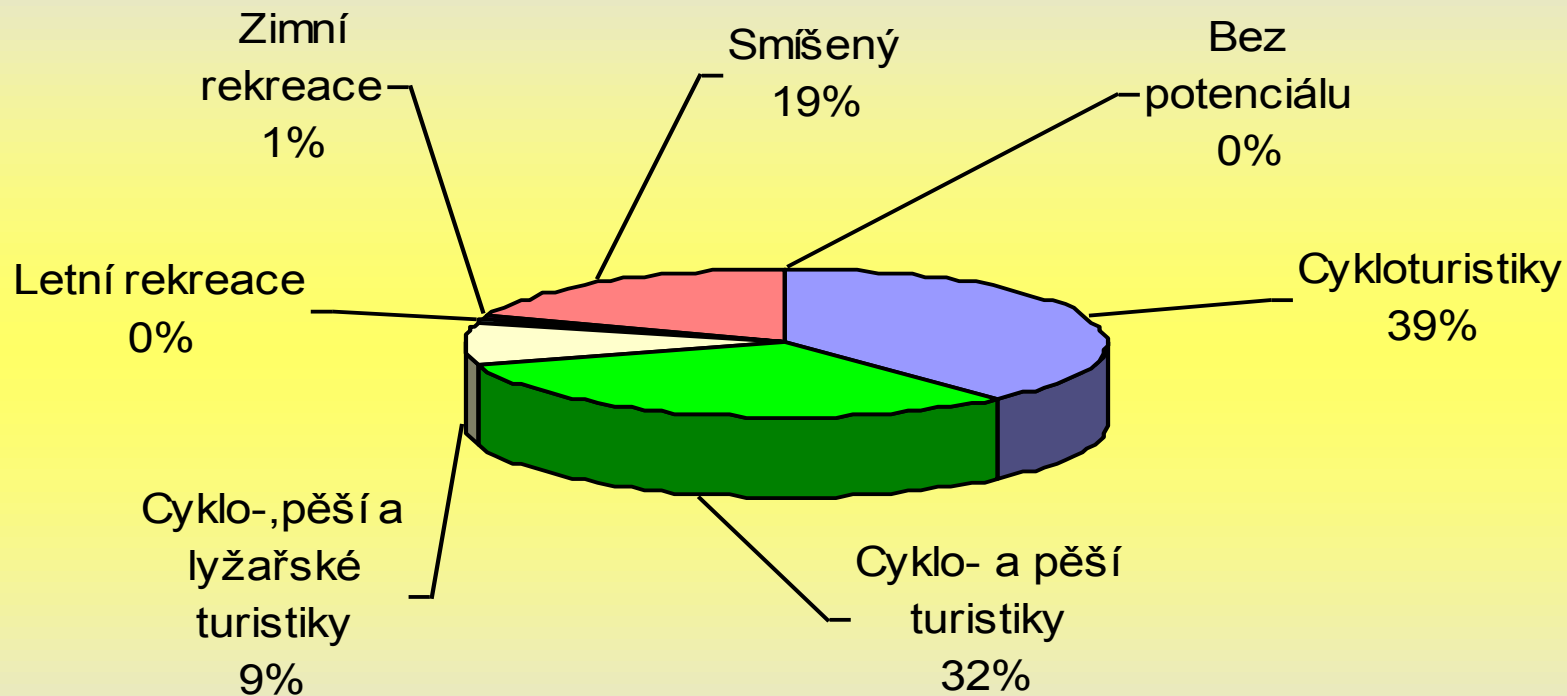
Statistika: 2408 obcí (38,6%).

Typ cyklo- a pěší turistiky

Do typu jsou začleněny obce, u nichž dílčí potenciály **vhodnost pro pěší turistiku** a **vhodnost pro cykloturistiku** tvoří nejméně 50,1% hodnoty přírodního subsystému potenciálu cestovního ruchu.

Statistika: 1995 obcí (32,0%).

TYOLOGIZACE PŘÍRODNÍHO SUBSYSTÉMU POTENCIÁLU CESTOVNÍHO RUCHU

Typ cyklo-, pěší a lyžařské turistiky

Do typu jsou začleněny obce, u nichž dílčí potenciály **vhodnost pro pěší turistiku**, **vhodnost pro cykloturistiku** a **vhodnost pro lyžařskou turistiku** tvoří nejméně 50,1% hodnoty přírodního subsystému potenciálu ČR. Statistika: 575 obcí (9,2%).

Typ letní rekreace

Typ tvoří obce, u nichž dílčí potenciály **vhodnost pro rekreaci u vody** a **vhodnost pro rekreaci typu lesy/hory** tvoří nejméně 50,1% hodnoty přírodního subsystému potenciálu ČR. Statistika: 24 obcí (0,4%).

Typ zimní rekreace

Typ tvoří obce, u nichž dílčí potenciály **vhodnost pro sjezdové zimní sporty** a **vhodnost pro rekreaci typu lesy/hory** tvoří nejméně 50,1% hodnoty přírodního subsystému potenciálu ČR. Statistika: 33 obcí (0,5%).

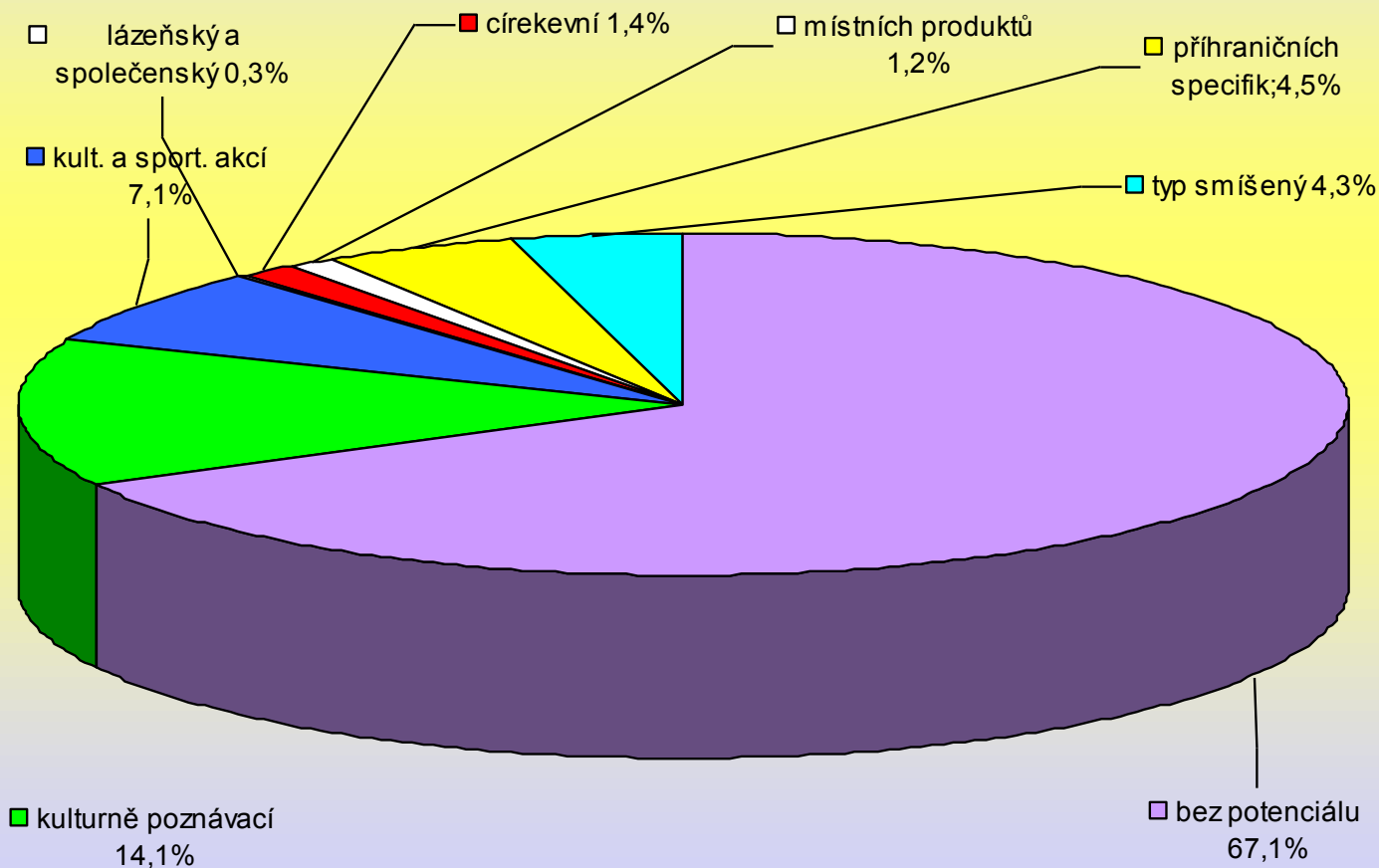
Typ smíšený

Ostatní obce s nenulovou hodnotou potenciálu přírodního subsystému ČR. Statistika: 1197 obcí (19,2%).

C) TYPOLOGIZACE KULTURNÍHO SUBSYSTÉMU POTENCIÁLU CR

Typy potenciálu kulturního subsystému CR podle podílu z počtu obcí

Typ kulturně poznávací

U obcí tohoto typu činí dílčí potenciály **kulturně historické památky a soubory** a **skanzeny a muzea** nejméně 50,1% hodnoty kulturního subsystému potenciálu ČR. Statistika: 917 obcí (14,1%).

Typ kulturních a sportovních akcí

U obcí tohoto typu činí dílčí potenciály **kulturní akce** a **sportovní akce** nejméně 50,1% hodnoty kulturního subsystému potenciálu ČR. Statistika: 447 obcí (7,1%).

Typ lázeňský a společenský

U obcí tohoto typu činí dílčí potenciály **lázeňská funkce**, **kulturní akce** a **sportovní akce** nejméně 50,1% hodnoty kulturního subsystému potenciálu ČR. Statistika: 20 obcí (0,3%).

Typ církevní

Do tohoto typu se začleňují obce, kde dílčí potenciál **církevní akce** tvoří nejméně 50,1% hodnoty kulturního subsystému potenciálu ČR. Statistika: 86 obcí (1,4%).

Typ místních produktů

Obce, kde dílčí potenciál **místní produkty** představuje nejméně 50,1% hodnoty kulturního subsystému potenciálu cestovního ruchu. Statistika: 75 obcí (1,2%).

Typ příhraničních specifik

Do typu přísluší obce, ve kterých činí dílčí potenciál **příhraniční specifika** nejméně 50,1% hodnoty kulturního subsystému potenciálu cestovního ruchu. Statistika: 284 obcí (4,5%).

Typ smíšený

Ostatní obce s nenulovou hodnotou potenciálu kulturního subsystému cestovního ruchu. Statistika: 269 obcí (4,3%).

**6. PRAKTICKÁ
VYUŽITELNOST HODNOCENÍ
POTENCIÁLU
CESTOVNÍHO RUCHU**

Výsledky hodnotového a typologického hodnocení potenciálu CR obcí mohou být využity ve veřejné správě, v marketingu CR a v územním plánování.

V institucích veřejné správy v oboru CR na celostátní a regionální úrovni (Ministerstvo pro místní rozvoj, zejména jeho Odbor rozvoje a realizace CR, ve specializovaných aspektech pak Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo kultury, Ministerstvo dopravy, Ministerstvo průmyslu a obchodu a jiné ústřední orgány, krajské úřady, regionální rady regionů soudržnosti aj.) jde o koncepční řízení rozvoje CR.

Využití výstupů úkolu pro nejméně z podkladů pro vyvážené směřování rozvoje, a to zejména tím, že poskytuje:

- ☛ přehled o typologickém strukturování těchto podmínek a předpokladů,**
- ☛ možné věcně technické náměty a podklady pro přípravu legislativních a exekutivních norem v oboru cestovního ruchu,**
- ☛ možný výchozí základ pro další analyticko-syntetická prostorová, event. i časová srovnávání jevů a atributů vytvářejících prostředí cestovního ruchu.**

Ve veřejné správě na úrovni obcí se mohou poznatky o potenciálu cestovního ruchu uplatňovat zejména při přípravě dokumentů Program rozvoje územního obvodu obce; ve svazcích obcí (mikroregionech) analogicky pro přípravu jejich strategických rozvojových dokumentů.

Výsledky úkolu mohou **obcím a mikroregionům** pomáhat zejména v tom, aby zřetelněji viděly podmínky a rozvojové možnosti cestovního ruchu na svém území v širších prostorových i věcných souvislostech.

Oblast marketingu a podpory rozvoje cestovního ruchu je záležitostí zejména České centrály cestovního ruchu, jakož i regionálních rozvojových agentur.

Výsledky předkládaného úkolu mohou svým dílem přispívat k tomu, aby tyto instituce **účelně diferencovaly a specializovaly svou marketingovou, propagační a podporující činnost cestovního ruchu v jednotlivých regionech** na směry co nejlépe odpovídající zdejším rozvojovým podmínkám.

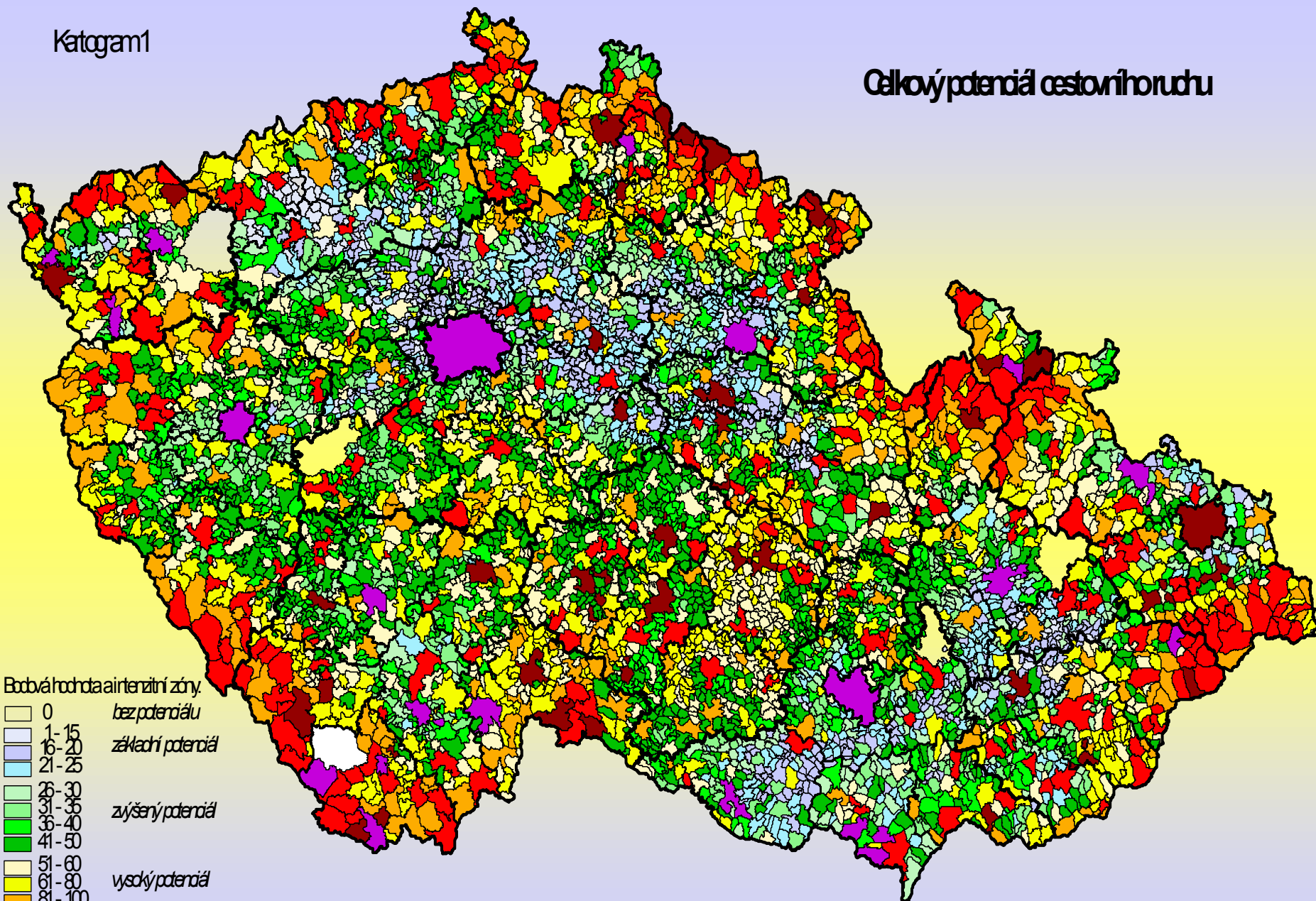
V oblasti územního plánování mohou být výsledky diferenciací území z hlediska potenciálu cestovního ruchu využívány jako jeden z podkladů při zpracovávání územně plánovací dokumentace a územně plánovacích podkladů pro obce a velké územní celky.

V dalším období by bylo účelné, aby byla průběžně doplňována a aktualizována informační báze potenciálu cestovního ruchu. Velmi naléhavým požadavkem je rozšíření spektra **údajů šetřených v rámci oboru cestovní ruch Českým statistickým úřadem**. Aplikace a konkrétní územní upřesňování mohou být realizovány zejména prostřednictvím modelových studií rozvoje cestovního ruchu v obcích a mikroregionech.

Katogram1

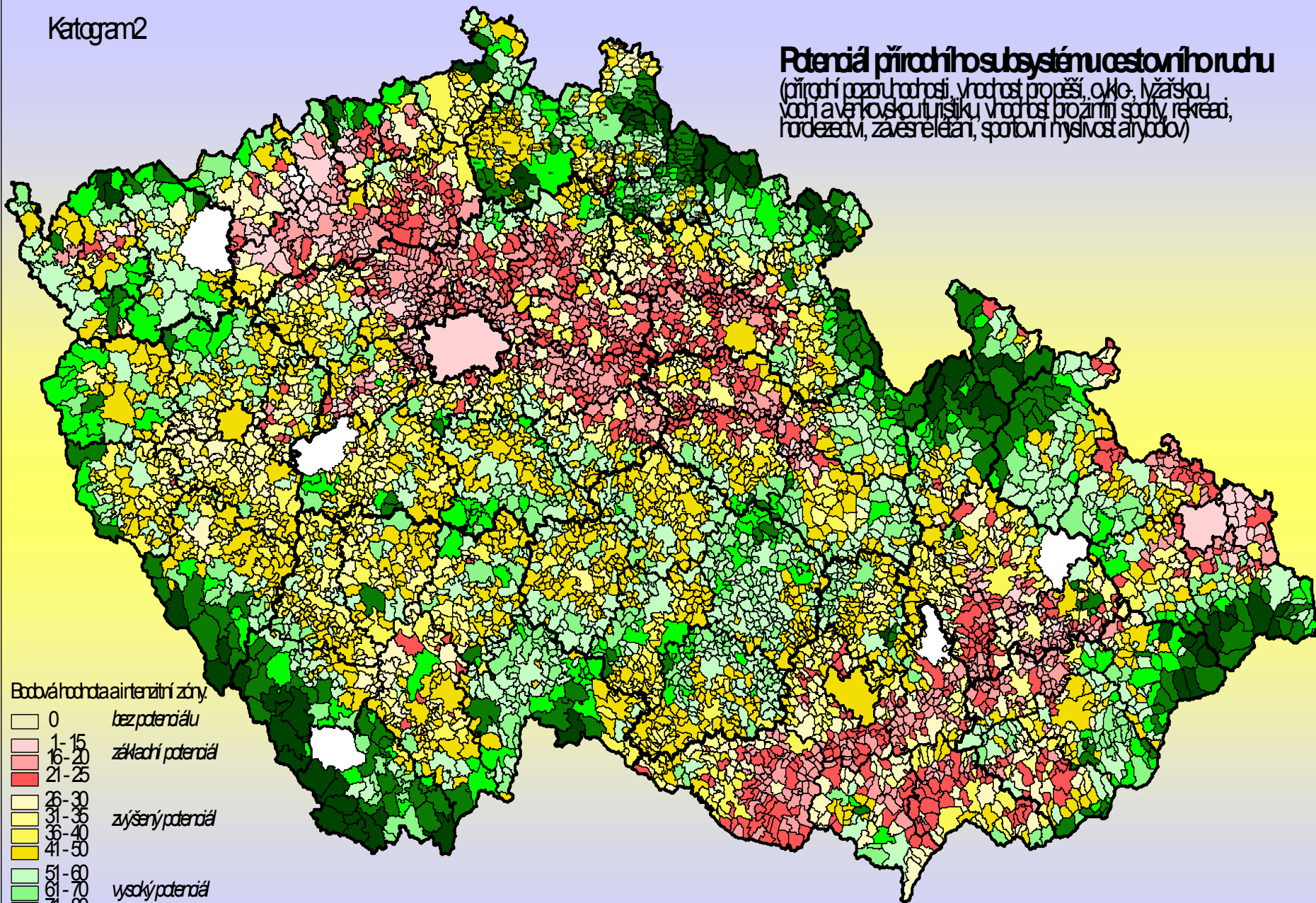
Celkový potenciál cestovního ruchu

Podobnost a intenzitní zóny

- 0 bez potenciálu
- 1-15 základní potenciál
- 16-20
- 21-25
- 26-30
- 31-35 zvýšený potenciál
- 36-40
- 41-50
- 51-60
- 61-80 vysoký potenciál
- 81-100
- 101-150 velmi vysoký potenciál
- 151-200
- 201 a více výjimečný potenciál

Potenciál přírodního systému cestovního ruchu
 (přírodní opozuhosti, vhodost pro pěší, cyklo, lyžařskou
 vožň a venkovskou turistiku, vhodost pro zimní sporty, rekreaci,
 rodezadvi, záesreleání, sportovní myslivost a ryboví)

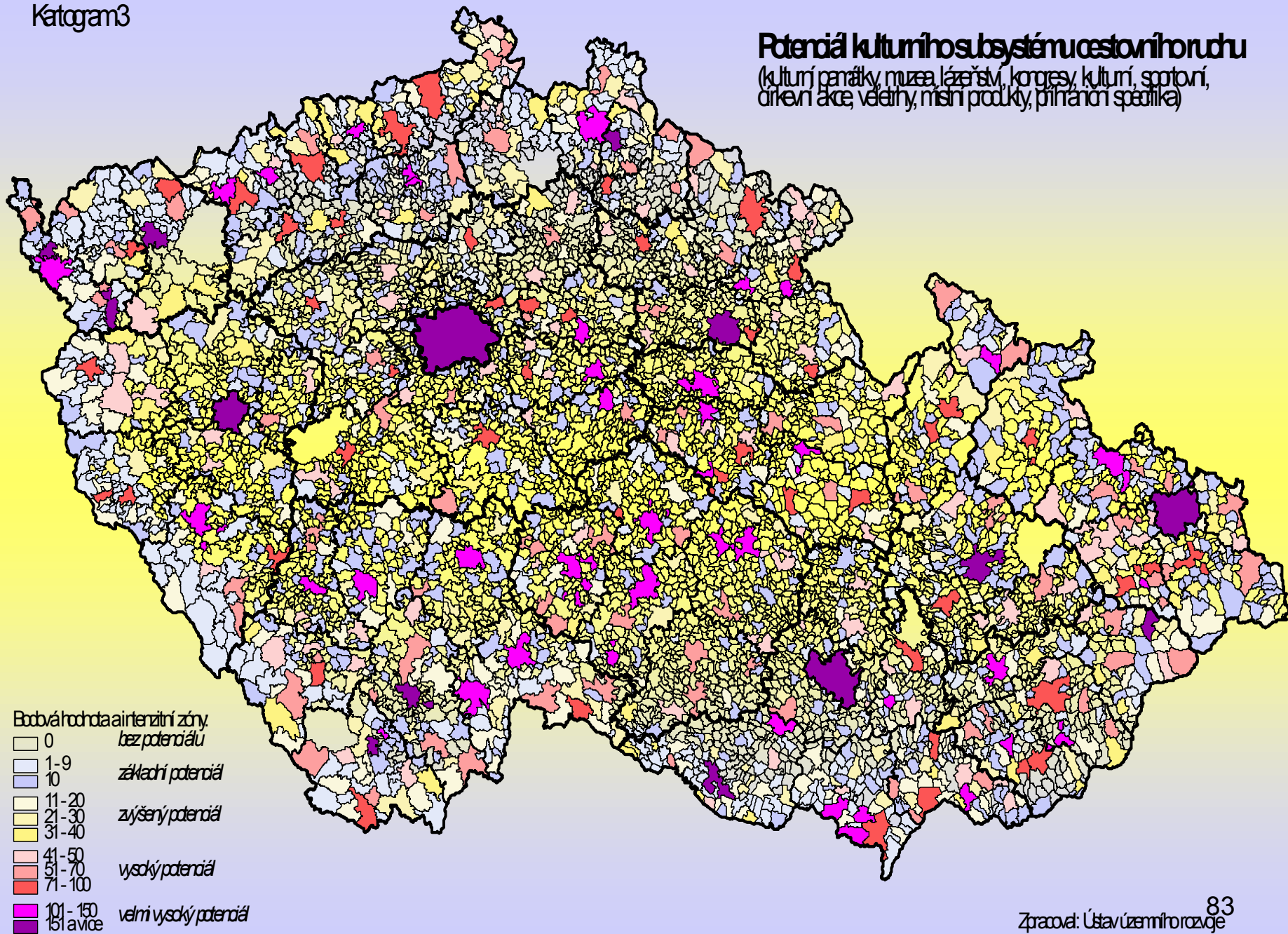
Bobváhodta a intenzitní zóny

0	bez potenciálu
1-15	základní potenciál
16-20	
21-25	
26-30	
31-35	zvyšný potenciál
36-40	
41-50	
51-60	
61-70	vysoký potenciál
71-80	
81-100	
101 a více	velmi vysoký potenciál

Potenciál kulturního systému cestovního ruchu

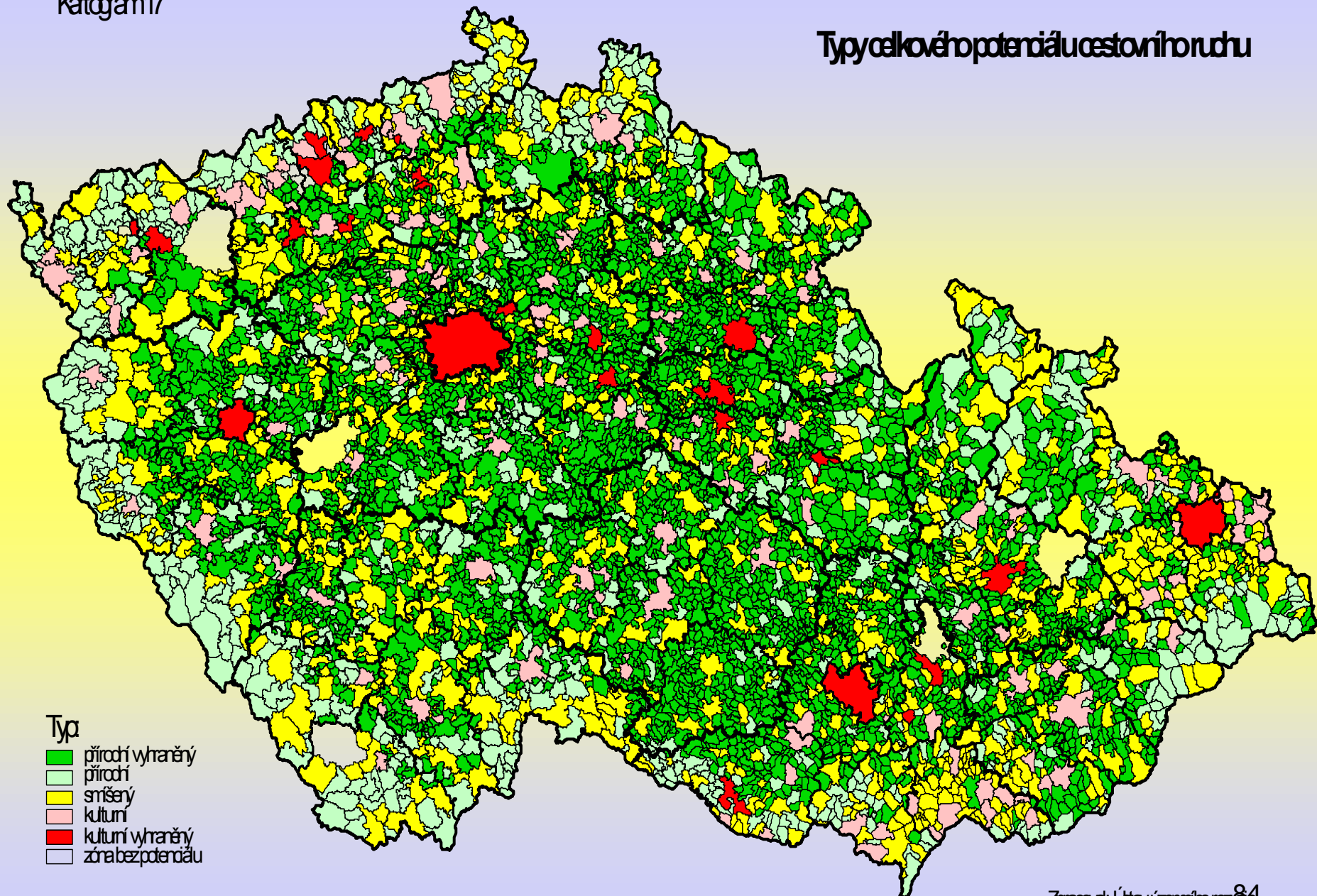
(kulturní památky, muzea, lázeňství, kongresy, kulturní, sportovní, církevní akce, veletrhy, místní produkty, přírodní scenérika)

Bodová hodnota a intenzitní zóny

0	bez potenciálu
1-9	základní potenciál
10	
11-20	zvýšený potenciál
21-30	
31-40	
41-50	
51-70	vysoký potenciál
71-100	
101-150	velmi vysoký potenciál
151 a více	

Typy celkového potenciálu cestovního ruchu

- Typ
- přírodní vyhraněný
  - přírodní
  - smíšený
  - kulturní
  - kulturní vyhraněný
  - zóna bez potenciálu

Ekologické faktory

Cestovní ruch a životní prostředí

Tvrký turismus – masový turismus

Tvrký typ cestovního ruchu lze také nazývat masovým turismem, jedná se o obecný termín označující cestování velkých skupin návštěvníků, využívání hromadných ubytovacích a stravovacích zařízení a dopravních prostředků. Byl to Thomas Cook, zakladatel celosvětové cestovní společnosti, kdo pomohl rozvinout masový turismus.

Masový cestovní ruch je charakteristický vysokou koncentrací turistů na relativně malém území, bez většího zájmu a interakce se širším okolím.

Jak už jeho označení napovídá, a zaujímá největší část trhu.

Můžeme jej tedy považovat za základní druh cestovního ruchu, který je soustředěn do rozlehlých, plně vybavených středisek, od kterých se očekává kompletní servis. Je vysoce energeticky náročný, podmiňuje výstavbu dalších budov a infrastruktury, má minimální hospodářský přínos pro místní obyvatelstvo a navíc znečišťuje životní prostředí.

- ❑ Problematika masového cestovního ruchu je úzce spjata s únosnou kapacitou.
- ❑ V cestovním ruchu se jedná o tzv. **skladebný ukazatel**, který měří zranitelnost lokality a identifikuje změny v její schopnosti unést reprezentativní soubor na ní provozovaných turistických aktivit a který se skládá z ukazatelů kvantity, kvality a citlivosti přírodních i lidmi vytvořených zdrojů dané lokality.
- ❑ Cílem tohoto skladebného ukazatele je co **nejblíže určit mezní hodnoty počtu** návštěvníků provozujících formy cestovního ruchu, jež jsou typické pro danou lokalitu. Tyto meze mohou být posunuty nahoru či dolů, v závislosti na kvalitním managementu místního cestovního ruchu.
- ❑ Aby bylo možno stanovit konkrétní meze, musí být nejprve provedeno dlouhodobé monitorování oblasti, založené na sledování vhodných parametrů schopných popsat změny dané lokality v souvislosti s provozováním cestovního ruchu.

□ **Únosná kapacita** má několik druhů - fyzicky únosná, ekologicky únosná, též ekonomicky či sociálně a psychologicky únosná kapacita.

- a) **Ekologicky únosná kapacita** udává maximální úroveň dlouhodobě chápané turistické zátěže, se kterou se ekosystém vyrovná bez trvalých následků. Tato hodnota je přímo úměrná autoregenerační schopnosti daného ekosystému. Zjištěná hodnota této složky by měla být směrodatnou především při regulaci činnosti subjektů cestovního ruchu v oblastech s cennými, nebo citlivými ekosystémy.
- b) Socio-kulturně únosná kapacita území, představující hranici rozvoje cestovního ruchu, při jejímž překročení aktivity cestovního ruchu způsobují v místní komunitě nevratné negativní změny v podobě narušení lokálního životního stylu, postupné ztráty identity a změny v hodnotové hierarchii. Problém „pozitivních ghet“

- ❑ **C) Psychologicky únosná kapacita**, neboli percepční, zahrnuje subjektivní ukazatele indikující maximální stupeň rozvoje cestovního ruchu (intenzity návštěvnosti), který je ještě kompatibilní s určitým typem turistického zážitku, vyhledávaným v daném objektu či prostranství.
- ❑ Hodnoty těchto ukazatelů do značné míry závisí na vymezení žádoucích forem cestovního ruchu, ale také na dosavadních zkušenostech a anticipaci návštěvníků. Bývá nejčastěji přesahovanou složkou únosné kapacity. Se snížením kvality zážitku z návštěvy přeplněných horských partií, pláží, či historických jader měst se setkal každý vnímavý turista.

Mekky turismus – udržitelný

turismus

- ☐ Zhruba od 80. let 20. století je v Evropě pozorován zřetelný posun od masového turismu směrem k novým formám turistické spotřeby.
- ☐ Tuto změnu lze dát do souvislosti hned s několika faktory. Ve společnosti se začala projevovat touha po individualitě, která se projevila ve výrobě, a následně i v poptávce v cestovním ruchu. Zároveň rostlo a nadále roste povědomí o životním prostředí a zdravějším způsobu života. Tato změna v preferencích se projevil tím, že turisté začali odmítat masové cesty, přestali opakovat své návštěvy v jedné destinaci a začali vyhledávat nové možnosti cestovního ruchu vedoucí k seberealizaci a šetrnému zacházení s životním prostředím. (přírodní turismus, ekoturismus, agroturistika apod.)
- ☐ Na základě konceptů udržitelného rozvoje se začal profilovat tzv. „**zelený turismus**“, který **nenarušuje životní prostředí**.
- ☐ V zahraniční literatuře se můžeme setkat s pojmem „**zelený cestovní ruch**“, který představuje aktivní formy cestovního ruchu ve volné přírodě a v mírně osídlených oblastech, respektující a chránící přírodu, nebo s pojmem **alternativní cestovní ruch** - což podtrhuje rozdíl mezi cestovním ruchem v malých skupinkách, který respektuje potřeby a zvyky místní komunity, oproti masovému cestovnímu ruchu s jeho negativními vlivy na sociální a kulturní prostředí a na životní prostředí obecně.

Pozitivní vlivy CR na přírodní prostředí

- Mezi pozitivní vlivy CR na přírodní prostředí můžeme zařadit:
  - ☐ **zachování a ochrana významných přírodních zdrojů** - Ochrana přírody je zajišťována v podobě národních parků, chráněných krajinných oblastí, přírodních rezervací a jiných maloplošných chráněných území. Pozitivní je neustálý růst počtu těchto území.
  - ☐ Dalším pozitivním vlivem je **ochrana kulturně-historických památek**, s cílem využít jich jako významné atraktivity cestovního ruchu. Příkladem jsou skanzeny lidové architektury či muzea lidových staveb, jako je například Muzeum vesnických staveb středního Povltaví ve Vysokém Chlumci na Sedlčansku. Další formou ochrany památek může být jejich zapsání v Seznamu světového dědictví UNESCO
  - ☐ Cestovní ruch působí jako **pobídka a finanční zdroj k opravě a obnově historických budov** a též napomáhá k tvorbě lepší infrastruktury (např. stavba čističek vody), která přispěje k větší ochraně životního prostředí.

- ❑ Dalšími pozitivními vlivy je například **zvyšující se zájem** (zejména městského obyvatelstva) o **kvalitu životního prostředí**, rostoucí snaha obyvatel zachovat přírodní a kulturní dědictví.
- ❑ **Vytvářením pracovních příležitostí na venkově**, v souvislosti s rozvojem alternativních forem cestovního ruchu, pomáhá řešit problémy urbanizace (Urbanizace představuje proces, kdy dochází k relativní koncentraci obyvatelstva (a tím i jeho aktivit) v území do měst).

Negativní vlivy CR na přírodní prostředí

- ❑ Jednou ze složek životního prostředí, u které se projevují vlivy cestovního ruchu, je **voda**. Ta je základním předpokladem existence turistických a rekreačních středisek, ať už je to voda pitná či užitková.
- ❑ Cestovní ruch přispívá ke znečišťování povrchových i podzemních vod, a to díky provozu zařízení cestovního ruchu i samotnými aktivitami návštěvníků. Zejména pak v místech vysoké koncentrace návštěvníků nebo v místech s nedostatečnou materiálně technickou základnou, například v chatových oblastech a kempech, kde může být nedostatek hygienických zařízení.
- ❑ **Čisté ovzduší** je dalším z důležitých předpokladů turistické nabídky.
- ❑ Cestovní ruch je zdrojem emisí přímo (silniční a letecká doprava) i nepřímo. Emise vznikají zejména při výstavbě a provozu turistických zařízení a při provozu dopravních prostředků. K zátěži ovzduší ve vztahu k turistickým aktivitám dochází hlavně při dopravě do místa pobytu.
- ❑ Zejména v posledních letech značně narůstá individuální automobilová doprava, která je hlavní hrozbou udržitelného rozvoje.

- ❑ Prostředí ohrožují také **lokální zdroje znečištění** např. v podobě lokálních topenišť na pevná paliva.
- ❑ **Krajina** zahrnuje **půdu, faunu, flóru, horstvo i vodstvo**. Půda je tedy neodmyslitelnou součástí krajiny.
- ❑ K nejvážnějším vlivům cestovního ruchu na krajinu patří zábor půdy pro výstavbu hotelů a rekreačních zařízení. Výstavba spolu se sportovními a turistickými aktivitami způsobuje **poškození a erozi půdy**.
- ❑ V ČR klesá podíl zemědělské půdy na celkové rozloze státu nejrychleji ve srovnání se sousedními zeměmi. Dlouhodobě **klesá zejména podíl orné půdy**, a to především na periferiích měst, kde obvykle rostou skladové komplexy a průmyslové zóny. Každý den tak v ČR ubyde necelých 25 ha orné půdy – pro vaši lepší představu se jedná o plochu zhruba 40 fotbalových hřišť, která každodenně nenávratně zmizí.
- ❑ **Eroze** se projevuje ve formě obrušování povrchu památek (chůze, dotyky), rozšiřování a prohlubování cest v okolí památek a přírodních zajímavostí. Toto poškození může být ještě větší, nedrží-li se turisté na vyznačených trasách.

- ❑ **Znehodnocování vzhledu krajiny.** Výstavba rekreačních zařízení může vést kromě eroze a degradace půdy ke znehodnocení vzhledu krajiny. K tomu dochází například nevhodným umístěním zařízení cestovního ruchu, nerespektováním tradičních architektonických stylů či použitím nevhodných stavebních materiálů.
- ❑ Ke změnám krajiny též dochází budováním materiálně-technické základny pro rekreaci.
- ❑ Nepříznivé vlivy cestovního ruchu se projevují též na zhoršení životních podmínek **pro faunu a floru** (ztráta biodiverzity). Nejvýznamnějším zdrojem negativních vlivů z hlediska turistické infrastruktury je stavba a provoz turistických dopravních zařízení (lanovek, vleků, sněhových rolb), úprava sjezdovek, umělé zasněžování, vytváření cyklistických a pěších stezek, přístavy pro jachty a motorové čluny či výstavba sportovních a rekreačních zařízení (golfových hřišť či sportovišť), což má za následek ztrátu přirozených stanovišť pro faunu a floru a zhoršení kvality krajiny.
- ❑ Souvisejícím důsledkem rozvoje cestovního ruchu v citlivých ekosystémech může být snižování druhové rozmanitosti, přičemž vytlačení nebo úhyn (ohrožených) druhů živočichů a rostlin může být právě konkrétním důsledkem expanze alochtonního (v novém ekosystému často postrádá svého přirozeného nepřítele) druhu v daném ekosystému. (ryba čtverzubec stříbropásý)

- ❑ Cestovní ruch úzce souvisí s biodiverzitou a atraktivitami vytvořenými díky bohatému a různorodému přírodnímu prostředí.
- ❑ Nadměrné využívání při cestovním ruchu vede k úbytku biodiverzity a tedy ke ztrátě turistického potenciálu.
- ❑ Při nepřiměřeném cestovním ruchu může dojít k **ohrožení ekologicky citlivých oblastí**, jako jsou chráněná území, lesy, mokřiny, rašeliniště a vodní zdroje.
- ❑ **Znečištění a odpady** produkované cestovním ruchem se mohou projevovat ve formě znečištění půdy odpadky (na atraktivních místech), znehodnocení vody vypouštěním odpadních vod a vodní dopravou (výletní lodě, sportovní využití lodí). Ke znečištění dochází také při kulturních a sportovních setkáních.
- ❑ Cestovní ruch může způsobit tlak na místní zdroje energie, potravin, vody a dalších komodit, který může zapříčinit jejich nedostatek v dané lokalitě.

- ❑ Bohužel často dochází k vědomému opomíjení environmentálních aspektů při výstavbě infrastruktury cestovního ruchu ze strany investorů a též při samotném provozování služeb cestovního ruchu.
- ❑ Problémem je též **nadměrná koncentrace cestovního ruchu v některých oblastech**. S cestovním ruchem je spojen vandalismus, způsobovaný návštěvníky v podobě nápisů či sgrafitů na skalních a jiných přírodních útvarech.
- ❑ Typickým projevem tohoto poškozování nejen v rozvojových zemích je tzv. „**hon za suvenýry**“ („souvenir hunting“) a **provozování motorových člunů a skútrů a potápění na místech**, kde to není vhodné. Poškození kulturních hodnot je výrazem turistického vandalizmu, zejména v objektech a prostranstvích historického významu, jejichž typickými projevy jsou nápisy a grafity na zdech objektů či nepovolený sběr archeologických nálezů. Mezi zdokumentované příklady patří např. poničení nástěnných kreseb v hrobkách v Údolí králů (horní Egypt) a znesvěcení náboženských soch v Káthmándú (Nepál).

Vlivy CR na přírodní prostředí

- **Biodiverzita (ekosystémová i druhová)**
  - **Ničení ekosystémů** – ztráta stanovišť rostlinných a živočišných druhů
  - **Šíření alochtonních druhů**, tedy rostlinných a živočišných druhů, které se na daném místě nevyskytovaly a byly na ně zavlečeny aktivitami lidí
  - V případě cestovního ruchu jde často o **neúmýslné aktivity návštěvníků**, kdy jsou semena rostlin, mikroorganismy, drobní živočichové a zárodky živočichů přenášeny na botách, oděvu, v potravinách, uvnitř trávicího traktu a na povrchu dopravních prostředků
  - **Vědomé zavlečení představuje** rozptyl rostlinných a živočišných druhů do místních ekosystémů z míst, kam byly umístěny např. provozovateli zařízení cestovního ruchu a vlastníky rekreačních objektů za účelem zvýšení atraktivnosti (exotičnosti) místa (zahrady, parky, sady, obory, rybníky atd.)
  - Extrémním příkladem lokalizovaného (tedy kontrolovaného) zavlečení druhů jsou botanické a zoologické zahrady a uměle vytvořená safari .